

پرتوی از روشنگری

پاسخی به نیازها و انتظارات شما

ویرایش دوم با تغییرات و تجدید نظر کلی

مؤلف: علی اکبر مهرآرا

سرشناسه	: مهرآرا، علی اکبر، ۱۳۱۴
عنوان و نام پدیدآور	: پرتوی از روشنگری پاسخی به نیازها و انتظارات شما / مولف علی اکبر مهرآرا.
وضعیت ویراست	: ویراست ؟
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۴۴۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۷۹۹۲-۶۲-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: ویراست قبلی: دانشگاه تهران، محمود، ۱۳۸۹
موضوع	: یادداشت‌ها
موضوع	: Notebooks
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ب۴ ۳۶۳۲۴ / ۸۳۴۶ PIR
رده بندی دیویی	: ۸ / ۳۶۲ فا ۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۲۵۸۷۴۹

نام کتاب : پرتو، از روشنگری، پاسخ به نیازها و انتظارات شما

تالیف و گردآوری : علی اکبر مهرآرا

ناشر : انتشارات دانشگاه تهران محمود

تنظیم و صفحه آرایی: ا. پهلوان

چاپ و صحافی : نگارین

تیراژ : ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ : ویرایش دوم / ۱۳۹۷

قیمت : ۳۵۰۰۰ تومان

پیشگفتار

به نام خداوند عشق و امید امیدی که با عشق آمد پدید

سال‌ها پیش در آستانه غرور و جوانی، چنانکه افتد و دانی، شور و شوق زیادی به مطالعه آثار صاحبان اندیشه و هنر در زمینه‌های مختلف داشتم؛ و حس کنجکاوی وادارم می‌کرد که به اغلب کتابخانه‌های در دسترس، سرک بکشم و ساعاتی از وقت خود را با مطالعه کتاب که برایم نوعی تمرین فکری بود، سرگرم کنم؛ طبیعی بود که در لابلای نوشته‌ها، نکاتی که به نظرم جالب می‌رسید یادداشت می‌کردم.

اخیرا فرصتی پیش آمد تا ورق پاره‌ها را از نو، بررسی و مطالعه کنم که خود یادآور خاطراتی از گذشته بود.

از شما چه پنهان، حیقم آمد، همه آن دست نوشته‌ها را یکجا پاره کنم و دور بریزم؛ بر آن شدم تا خلاصه‌ای از مطالب را انتخاب و در چند فصل، در اختیار علاقه مندان قرار دهم. همین‌جا، تاکید می‌کنم که از این مجموعه، انتظار اثری فاخر، اتو کشیده و منسجم را نداشته باشد!

ممکن است پرسش شود، پاره‌ای از موضوعه، مربوط به گذشته است، پس چه نیازی به یادآوری مجدد آنها بوده است؛ به قول معروف: «گذشته، گذشته است و باید به فکر حال و آینده بود.»

در پاسخ باید گفت:

یکم)، آینده قابل پیش بینی نیست و بنده هم علم غیب ندارم و پیشگو هم نیستم.

دوم)، تعصب (پیشداوری)، حبّ و بغض، بمباران تبلیغاتی، سانسور اخبار و روایات، همچنین **جانبداری** با اغراق گویی در تعریف و تمجید کارکردها از سویی و **مخالف خوانی** با هر نوع دستاوردی، از طریق سیاه نمایی و تحریف

واقعیت‌ها از سوی دیگر، مانع از داوری درست درباره رویدادهایی است که همه روزه در جهان اتفاق می‌افتد. باید زمان بگذرد تا بتوان سره را از ناسره تمیز داد.

سوم، صرف‌نظر از اینکه گذشته چراغ راه حال و آینده است؛ و نیز اغلب بر این باورند که انسان بی‌گذشته، چون درخت بی‌ریشه، شکننده است و هیچ تحولی نمی‌تواند ارتباط با گذشته را به کلی قطع کند و همچنان متحول باقی بماند؛ باید افزود که بسیاری از مطالبات و انتظارات تاریخی بشر، هنوز مطرح هستند و حل نشده باقی مانده‌اند.

گذشت را باید نقد کرد و نه نفی. کار نقد، دور ریختن مواد نیست بلکه تغییر آنهاست؛ به قول انگل: «کسی که آرزویی را دنبال می‌کند، با کارش، چیزی را دگرگون می‌سازد و چیزی را می‌آفریند؛ گسست از گذشته، نفی آرزوهای یک جامعه است، پس، کارش دگرگون‌ساز و تغییر دهنده نیست.» البته نمی‌توان گذشته را برگرداند ولی می‌توان از گذشته عبرت گرفت و آینده را بهتر ساخت.

از این نکته نیز نباید غافل ماند که هیچ فرد و ملتی، شایسته نیست که تنها به مفاخر دیرین خود، دل خوش کند و به وضع موجود و آینده میهن خود، نیندیشد و برای حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی کنونی چاره‌اندیشی نکند. اگر قرار بود انسان همواره به عقب برگردد و یا هم‌شبه به عقب بنگردد، در آن صورت به قول «جواهر لعل نهرو» چشمانش پشت سرش بود.

موضوع دیگری که امروزه مطرح است گستردگی علوم و مسئله تخصص است و کسی را یارای آن نیست که درباره‌ی همه‌ی رشته‌های علوم پایه، تجربی و انسانی مطلب بنویسد و به اظهارنظر بپردازد؛ و شاید هم به بنده ایراد بگیرند که چگونه به خود اجازه داده‌ای در رشته‌های مختلف علمی و هنری که هر یک تخصص خود را می‌طلبد، چنین مجموعه ناهمگنی را فراهم کنی؟ در

پاسخ برای رفع ابهام به دو نکته اشاره می‌کنم:

نخست اینکه، بنده ادعای هیچ نوع تخصصی را ندارم و صاحب نظر نمی‌دانم؛ و مطالب این مجموعه هم جنبه تخصصی ندارد؛ بلکه نوعی اطلاعات عمومی و به بیان دیگر، کورسویی از روشنائی است که شاید از تاریکی مطلق بهتر باشد. مورد دوم: در دنیای امروز، امر تخصص باعث شده است که بسیاری از صاحب نظران ما، جز در حرفه خود، در ارتباط با سایر وقایع و رویدادهای مهم اجتماعی، حتی مواردی که به زندگی خود آن‌ها بطور مستقیم یا غیر مستقیم مربوط می‌شود در بی‌اطلاعی محض باقی بمانند و ظاهراً نیازی به دانستن را احساس نکنند؛ و یا بسیار سطحی و آبکی به تحلیل حوادث مهم میهنی و جهانی بپردازند.

باید صراحتاً گفت: تخصص آری ولی بی‌خبری در سایر زمینه‌ها نه. در این مجموعه، کوشش شده است بیان مطالب، حتی‌الامکان ساده، کوتاه و برای همه قابل استفاده باشد؛ ضمناً با چاشنی جملات قصار و لطیفه‌هایی که به نظرم آموزنده هم هستند، همراه شود تا برای خواننده، خسته کننده و ملال‌آور نباشد. در بیان جملات قصار و اشعار تا آنجا که توانسته‌ام برای ادای امانتداری، نام گوینده را آورده‌ام؛ ولی در مواردی هم موفق به این کار نشده و تنها از یادداشتهای بدون ذکر منبع، استفاده کرده‌ام.

در اینجا باید اذعان کنم که کار فردی، ضعف‌ها و کاستی‌های خود را دارد، به قول معروف: قطره دریاست اگر با دریاست ورنه او قطره و دریا، دریاست

و صادقانه خواستار نقد و اظهار نظر صاحبان قلم و اندیشه هستم. اگر مطالب این مجموعه توانسته باشد، توجه علاقه‌مندان را جلب کند و به مطالعه دقیق‌تر و با ژرفای بیشتر از منابع دیگر - در هر موردی که مایل باشند - وادار کند، نگارنده پاداش زحمات خود را گرفته است.

در پایان لازم می‌دانم از همکاری ارزشمند سرکار خانم زیبا پهلوان که کار
تنظیم و صفحه‌آرایی را انجام داده‌اند صمیمانه تشکر کنم.
مؤلف

در گذرگاه زمان
خیمه شب بازی دهر
با همه تلخی و شیرینی خود می‌گذرد؛
رنگ‌ها رنگ دگر می‌گیرند،
عشق‌ها می‌میرند
و فقط خاطره‌ها،
چه شیرین و چه تلخ،
دست ناخودآگاه را می‌مانند.

www.ketaboo.ir

- پیشگفتار ۶
- فصل اول: سیر فلسفه و علم در گذر زمان**
- تعریف فلسفه، نظریه (تئوری)، رابطه اندیشه علمی و تجربه عملی ۳۲
- علم و دانش ۳۳
- مکانیسم در برابر ویتالیسم و علت گرایی در برابر غایت گرایی ۳۴
- تعریف سیستم، سیستم‌های مکانیکی یا بسته، سیستم‌های ارگیک، باز ۳۵
- اصل دوم ترمودینامیک، مفهوم آنتروپی برای سنجش بی نظمی یک سیستم ۳۵
- شانس معلول بی اطلاعی و فقدان دانش ماست ۳۶
- مهمترین کیفیت هر بازی حالت تهاجمی دو طرفی است که در آن شرکت می‌کنند ۳۶
- نور، کهکشان‌ها، شناخت حیات هنوز جزئی است ۳۷
- دوران غیر حیاتی کره زمین، دوره بیولوژیکی تکامل انسان ۳۷
- منشاء اصلی تغذیه و پایه تبادل انرژی اشکال سازمانی و ویژگی‌های ظاهری جانداران امروزی ۳۷
- اکسیداسیون و احیا ۳۸
- بقای انرژی و ماده ۳۸
- مطالعات انجام شده به وسیله دانشمندان درباره کره زمین و پیدایش انسان ۴۲
- جایگاه بشریت در دنیای علمی جدید ملانصرالدین بر منبر نشسته بود ۴۲
- اکوسیستم، زنجیره غذایی، قانون جنگل یا قانون چنگ و دندان ۴۲
- زور آزمایی در مرغ‌های خانگی به شکل نوک زنی ۴۴
- پاسداری از محل سکونت گروهی یا جفت‌ها در حیوانات ۴۴
- فیزیوکرات‌ها ۴۴
- «اموند فارال» در شکایت از مردم عیب عصر خود ۴۶
- در گذشته تاریخ و ماقبل تاریخ ۴۶
- علیرغم حالت کلیسا، علم به راه خود ادامه داد ۴۶
- سه کشف بزرگ علمی در قرن نوزدهم ۴۶
- رابطه علم و دین، هیچگاه به کلی قطع نشده است ۴۶
- تمام عالم، همیشه در حال تغییر و تکامل وقفه ناپذیر است ۴۶

سوفسطائیان و بازتاب اندیشه‌های آنها به نقل	نظریه خلق الساعه..... ۴۷
از هرودوت و توسیدید..... ۵۹	فرضیه پان اسپرمی و کاسموزوئسم...
ارشمیدس.....	تکامل فیزیک و زیست شناسی، ضربات
تقسیم بندی فیزیک و ریاضی..... ۶۰	خرد کننده ای بر پیکر فرضیه‌ها وارد آورد
نخستین دایره المعارف فارسی ایران...	 ۴۸
ابوریحان بیرونی..... ۶۱	حیات یکی از اشکال وجودی مواد
غیاث الدین جمشید کاشانی..... ۶۲	آلومینوئیدی است.....
علم سیرتتیک.....	دوام کم اشتهاهی، طیبی، ظریفی را دید
اجسام کدر و عایق.....	 ۴۹
فیوز.....	کنفوسیوس..... ۵۰
مه و شبنم..... ۶۳	درگیری بین دو گرایش فلسفی در یونان
وزن کره زمین، چند برابر وزن هوایی است	باستان..... ۵۱
که آن را احاطه کرده است؟..... ۶۴	دموکریت، اپیکور، لوکر...
جغرافیای انسانی، محیط جغرافیایی....	نهضت زردشت..... ۵۲
چهار بخش کره زمین، اقلیم.....	بودا..... ۴
نوع بشر در نخستین میلیون سال از زندگی	سقراط، افلاطون، ارسطو.....
نویش..... ۶۵	جنبه های منفی افکار ارسطو..... ۵۷
قانون حرکت قوی ترین عامل در تضعیف	نگرش ها و پذیرش های ارسطویی و
بینش غیر علمی.....	افلاطونی.....
حل اختلاف بین عام و ایمان از طریق فهم	ام. اس. بیماری سیستم عصبی.....
.....	استفاده از آسپرین برای جلوگیری از سگته
بازبین و مسافر..... ۶۶	احتمالی در افراد بالای چهل سال.....
نظر بر تراند راسل درباره ایران باستان.	نهضت نرم افزاری.....
نوافلاطونیان.....	زنی بیمار شد، شوی را گفت:..... ۵۸
	دو صورت اصلی ماده و جهان هفت
	عنصری، پلاسما.....

هگل، ایده مطلق یا عقل کل و سه قانون اساسی دیالکتیک.....	ایران قرون وسطی (قرن سوم تا هفتم هجری) پرورشگاه بزرگترین فلاسفه و دانشمندان.....
تعبیر هگل از قانون دیالکتیک.....	بوعلی سینا..... ۶۷
جبر و اختیار یا ضرورت و آزادی..... ۸۴	محمد بن زکریای رازی..... ۶۸
کارل مارکس، مبارزه طبقاتی، مالکیت شخصی و مالکیت خصوصی..... ۸۸	ابونصر فارابی..... ۶۹
ارزش اضافی و حکومت زحمتکشان. دترمینسم و دترمینسم اقتصادی.....	جمعیت اخوان الصفا..... ۷۰
داروین، تنازع بقا، انتخاب طبیعی.....	ابن رشد.....
نیچه و افکار او در کتاب های: «چنین گفت زردشت» و «تمایل به قدرت».....	خرجه حمیرالدین طوسی..... ۷۲
اختلاف «نیچه» با «داروین»..... ۸۹	ابن خلدون، سه نه مایی از اندیشه های جالب او..... ۷۳
مکتب وجودگرایی (اگزیستانسیالیسم)، بودن و نبودن..... ۹۰	تغییرات ناشی از تحول ایدم در نزد ایرانیان
مثل لاتینی، یاکویی..... ۹۱	ملاصدرا و نظریه حرکت جهری..... ۷۵
اوپی..... ۹۲	جهان بینی ایشتاین..... ۷۶
پراگماتیسم..... $a^0=1$	جیوردانو برونو..... ۷۷
نظریه دوره افتاد.....	هابز، اسپینوزا.....
فلسفه پراگماتیسم با فلسفه عمل گرا..... ۹۳	مفهوم فلسفی ناتورالیسم..... ۷۸
هوش ریاضی..... ۹۴	به گرگی نصیحت می کردند:..... ۷۹
تعریف اکولوژی، سیرت.....	دو شکل متفاوت طغیان فکری اروپا در قرن نوزدهم.....
هراکلیت، پایه گذار جهان بینی دیالکتیک ۹۵	کانت.....
نواقص مادرزادی، متأثر از تعداد کروموزوم ها و یا تحت تأثیر عوامل محیطی مانند تراژون ها.....	فوثر باخ..... ۸۰
	اثبات گرایان نو.....
	بازرگانی را هزار دینار خسارت افتاد و... ۸۱

- سونا می یا تسونا می
 شیوه مبارزه شتر مرغ با خطر
 عامل سرما خوردگی ویروس است نه هوای
 سرد ۱۰۵
 علائم پنجگانه ناراحتی قلبی ۱۰۵
 ملانصرالدین به بزرگی گفته بود:
 همراه با اشعار و جملات قصار
فصل دوم: اجتماع و سیاست
 تعریف آزادی، عدالت ۱۰۸
 تکنولوژی، استقلال
 حکایت دیوانه عطار ۱۰۹
 تعریف باید، جامع، مانع، و تحلیل گر باشد
 ۱۱۰
 مفهوم آزادی از سه دیدگاه:
 اجتماع که جزیی از طبیعت است، شناختی
 است
 سیاست و بازیگان فلسفه سیاسی
 حقوق بشر و امام جهانی آن ۱۱۱
 آنچه ما می گوییم، شنونده ها فقط
 رمز گشایی می کنند
 اندیشه، اساس دآوری و ترویج پایه استقلال
 شخصیت انسان است ۱۱۲
 قدیمی ترین قانون مدون جهان و
 ویژگی های آن:
 دلیل اعطای لقب حکیم به سلیمان:
 سندروم مولتی، ترنر، مونگولسم، طاسی
 سر، ریش و سیل
 فری مارتین، رنگ پوست
 تراژون ها
 برنده ای به نام کوکو، وال یا بالن (نهنگ)
 ۹۷
 کوچک ترین ماهی استخوانی، کوچک
 ترین قورباغه درختی ۹۸
 برداشت مشا و منفی از مار
 غدد موکد
 انسان بر خلاف حیوانات، می تواند غرایز
 خویش را به دیگری انتقال دهد
 نسبت دختر و پسر در بیشتر جمعیت ها
 ۱۰۰
 اندیشه برتری جنس مرد بر زن
 مرد، اندیشه باطل است ۱۰۱
 پیش بینی مرگ در انسان و حیوان
 من، زنده بودن و زنده ماندن را دوست دارم
 ۱۰۲
 در چهار مورد، مرگ، مرجح است:
 فاویسم یا کم خونی، مالاریا
 ام. آر. آی (M,R,I) و سی تی اسکن
 (C,T,S) ۱۰۳
 وزن طبیعی چه نوع وزنی است؟
 دیابت و شیوه پیشگیری از آن
 هرمنوتیک ۱۰۴

- ۱۱۳..... انوشیروان و مرد کوتاه قامت
- ۱۱۴..... منصور خلیفه عباسی و ابوحنیفه نعمانی که حاضر نشد قاضی بغداد شود
- ۱۱۴..... اوربانا فالاجی
- ۱۱۴..... فکر قالبی و فاجعه تاریخ بشر
- ۱۱۵..... اومانیسیم، عقاید ماکیاول در کتاب «شهریار»
- ۱۱۶..... تقلید نوعی تملق است
- فرهنگ تمدن
- انواع فرهنگ‌ها
- ۱۱۸..... فرهنگ سیاسی
- دو تعریف از طبقات اجتماعی
- تنش‌های گروهی در ارتباط همستگی و رهبری، هویت و آگاهی طبقاتی
- هویت واقعی
- ۱۱۹..... زبان
- بزرگترین خطر برای یک جامعه
- جهانی شدن و جهانی سازی
- ۱۲۰..... موقعیت زن در گذشته و حال
- ۱۲۱..... وضع زنان ایران در گذشته و حال
- زنان هیچگاه از حقوق واقعی خود برخوردار نبوده اند
- سیر عمومی تاریخ و آینده به سود زن
- ۱۲۲..... هاست
- چند نمونه از ترانه‌های عامیانه روستایی
- ۱۲۳.....
- ۱۲۴..... پیدایش لباس
- عیاران (جوانمردان)
- ۱۲۶..... اعتراف یک قداره بند
- شناسایی دو فاکتو
- پیوند کهنه و نو
- ۱۲۷..... قدراسیون و کنفدراسیون
- تکنوکراسی
- دماگوزی
- فرهنگ ایران، هنوز فرهنگ شفاهی است
-
- درخت گردکان با این بزرگی، درخت خریزه، الله اکبر!
- انسان در طی هزاران سال، تقریباً هیچ تغییر بیولوژیکی نکرده است
- ۱۲۸..... موهبت عقل در نوع بشر
- دلتک‌ها
- ۱۲۹.....
- مراحل تکامل اجتماعی و سیاسی در جهان و ایران باستان
- ۱۳۱..... داستان ارسیران و مرد کفشگر در شاهنامه فردوسی
- ۱۳۳.....
- ۱۳۴..... جمهوریت در روم باستان
- وضع طبقات مختلف اجتماعی بعد از پیروزی نهضت اسلامی
- ۱۳۵..... مقایسه تکامل اجتماعی در شرق و غرب
- ۱۳۶.....

انسان حق انتخاب بین «همه چیز» و «هیچ چیز» را ندارد.....	
پناه جستن در برج عاج.....	
ما مشکلات بنیادی خود را نه با پشته‌ها	
«استدلال» بلکه با نیروی «تصمیم» می‌گشاییم	
..... ۱۳۷	
منشاء رفتار اجتماعی.....	
ژئوپلی‌تیک.....	
ژئو اکونومیک، ژئو کالچر، ژئوپلی‌نومیک	
..... ۱۳۸	
دسته بندی روابط از بی.....	
پرسش: برای گرمه، شو و دمه.....	
علل انتشار و رشد مسیحیت..... ۱۳۹	
انگیزاسیون (تفتیش عقاید) در ترون سطر	
..... ۱۴۰	
واقعۀ سن بارتلمی.....	
شمشیر دامو کلس.....	
آنتی سمی تسم، انزو اگرایبی..... ۱۴۱	
پرده خیزرانی، پرده آهنین.....	
انقلاب میجی.....	
شکل گیری و تکامل جامعه ایران و شیوه	
تولید آسیایی..... ۱۴۲	
بی طرفی، نتیجه قهری میدان دادن به	
ناروایی هاست.....	
می‌گویند یکی کلید گم کرده بود و...	
..... ۱۴۳	
مهمترین ثمره روشنگری قرن هفدهم در	
اروپا.....	
قرارداد اجتماعی روسو، ژاکوبین‌ها،	
ژیروندیست‌ها.....	
انقلاب بورژوا-دموکراتیک در فرانسه	
(۱۷۸۹ میلادی) و ضربه نهایی به فئودالیسم	
اروپا..... ۱۴۴	
سلسله مراتب فئودالی در اروپا.....	
ولتر.....	
جنتلمن.....	
میهن پرستی، ملیت پرستی (شوونیسم)،	
جهان وطنی، میهن دوستی..... ۱۴۵	
فاشیسم، مانیفست، ملت، راسیسم،	
میلیتاریسم..... ۱۴۷	
ستراتژی و تاکتیک به معنای علم رهبری	
..... ۱۴۸	
آپولیتسم، اپورتونیسم، آبژکتیویسم و	
ساجبکتیویسم..... ۱۴۸	
سگی که بلند پارس می‌کند، گاز نمی‌گیرد!	
..... ۱۴۹	
یکی از موارد اختلاف بین استالین و	
تروتسکی.....	
واقعیت، پدیده تاریخی-اجتماعی است که	
تحت تأثیر جریان‌های متضاد دائماً	
دستخوش تغییر و تحول است.....	
جماعت، جامعه..... ۱۵۰	

- ایدئولوژی، شعار..... ۱۵۱
- هفت خط..... ۱۵۱
- آبستراکسیون..... ۱۵۲
- ملانصرالدین به سفر می‌رفت..... ۱۵۲
- کار روشنفکر، ریای روشنفکری..... ۱۵۳
- سهم فانون در مبارزه با امپریالیسم فرهنگی..... ۱۵۳
- گفت‌وگو با اسکندر با دیوژن..... ۱۵۴
- شخص به دیگری گفت:..... ۱۵۴
- قو، پرنده ای است بر آوا، مرگ قو .. ۱۵۴
- در صحنه مائیکات جهان، قدرت بازیکن ۱۵۴
- مطرح است و نه باید دور..... ۱۵۴
- اولیگارش، اولیگارش مالی..... ۱۵۵
- سیاست نسیم نو..... ۱۵۶
- می‌خواهم برای رفع خستگی، سفر..... ۱۵۶
- شیراز داشته باشم..... ۱۵۶
- تکامل رئالیسم و انواع آن..... ۱۵۶
- آژانس یهود..... ۱۵۶
- آزادی غربی با فردگرایی رابطه درونی دارد..... ۱۵۷
- انتخابات در آمریکا و احزاب دموکرات و ۱۵۷
- جمهوری خواه..... ۱۵۸
- جنبش وال استریت..... ۱۵۹
- آرتیاسیون و پروپاگاندا..... ۱۵۹
- خود را به خواب خرگوشی زدن..... ۱۶۰
- جنس با جنسیت، فرق دارد..... ۱۶۰
- آنارشیزم، افراطی ترین شاخه فردگرایی، ۱۶۱
- نیلیسم..... ۱۶۱
- لمپن..... ۱۶۱
- احمد با یک بیوه زن که دختری دم بخت ۱۶۱
- داشت ازدواج کرد..... ۱۶۳
- پیشتازان انقلاب مشروطیت..... ۱۶۴
- میرزا فتحعلی آخوندزاده..... ۱۶۴
- میرزا آقاخان کرمانی..... ۱۶۶
- سید جمال الدین اسد آبادی..... ۱۶۷
- میرزا ملکم خان..... ۱۶۹
- مجمع آدمیت..... ۱۷۰
- حاج زین العابدین مراغه ای..... ۱۷۲
- میرزا حبیب اصفهانی..... ۱۷۲
- شیخ احمد روحی، عبدالرحیم طالبوف..... ۱۷۲
- سید جمال الدین واعظ اصفهانی..... ۱۷۳
- میرزا حسین خان سپه سالار..... ۱۷۴
- دریته مدونیزاسیون..... ۱۷۶
- پست مدرن (پست مدرن)..... ۱۷۶
- از فرد صاحب امر..... ۱۷۷
- نقد چیست و انتقاد..... ۱۷۷
- سه نوع انتقاد..... ۱۷۸
- سه شرط لازم در جامعه برای ایجاد روحیه ۱۷۸
- انتقاد سازنده..... ۱۷۸

فرانسیس بیکن انگلیسی، بر شکستن
بت‌های ذهنی تأکید دارد
«کم توسعه» بوده اند و امروز پیشرفته اند،
فرق دارد.....

چهار رکن انتقاد..... ۱۷۹
تعریف تورم، خط فقر..... ۱۸۴

ابوالفضل بیهقی و انتقاد او از وضع دربار
دو بخش غیر اقتصادی و اقتصادی

مسعود غزنوی..... ۱۸۰
کشورهای توسعه نیافته:..... ۱۸۵

سعدی در باب دوم گلستان (در اخلاق
درویشان) روش زاهدان ریاکار را مورد

انتقاد شدید قرار داده است.....
کار مجسم و کار مجرد.....

آدام اسمیت و اقتصاد..... ۱۸۷
انتقاد «مایکل هادسون» در کتاب انشعاب

جهانی از آمریکا.....
طنز نویسی بالاترین درجه نقد ادبی است

.....
گروه استرلینگ..... ۱۸۸

از گوسفندی، آخر عمری پرسیدند:.....
دموگرافی.....

همراه با اشعار و جملات قصار.....
سرمایه خالص، مازاد اقتصادی و انواع آن

.....
فصل سوم: اقتصاد

اندیشه تولید ثروت باید جایگزین اندیشه
ثروت اندازی شود.....

تعریف علم اقتصاد و اقتصاد سیاسی... ۱۸۲
عقب ماندگی کشورهای توسعه نیافته. ۱۸۹

عوامل افزایش وابستگی اقتصادی
کشورهای توسعه نیافته به کشورهای

پیشرفته..... ۱۹۰
عوامل افزایش وابستگی اقتصادی

اثرات وابستگی اقتصادی روی استقلال ملی
و ارزش‌های فرهنگی..... ۱۹۱

جنازه ای را بر راهی می‌بردند..... ۱۹۲
گدای حاضر جواب.....

حقه بازی و کلک، کار انسان‌ها است
امپریالیسم و ویژگی‌های آن..... ۱۹۳

.....
توسعه یافتگی در مقایسه با توسعه نیافتگی

در ادبیات متعارف اقتصادی.....
شاخص‌های کمی و خصایص ترکیبی ۱۸۳

آیا کویت و قطر را با درآمد سرانه بالا
می‌توان توسعه یافته نامید؟.....

موقعیت تاریخی کشورهای توسعه نیافته
امروز با موقعیت کشورهایی که در گذشته

اعطای قرضه و اعتبار، بانک جهانی ترمیم و توسعه و صندوق بین المللی پول.....	سودهای حاصل از سرمایه گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه..... ۱۹۴
استعمار نو و میدان عمل آن در کشورهای توسعه نیافته..... ۲۰۱	دامپینگ (ارزان فروشی).....
مردی پیش پزشک رفت و گفت:.....	پول شویی..... ۱۹۵
بحران شدید اقتصادی در کشورهای سرمایه داری و به تبع آن در کشورهای در حال توسعه..... ۲۰۳	زن درویشی عیالمند به خانه همسایه می رفت..... ۱۹۵
لیبرالسم و نئولیبرالسم.....	کارمزد شرکت های هرمی و غیر هرمی..... ۱۹۶
انحطاط و سقوط اقتصاد ایران در پایان قرن دوازدهم هجری..... ۲۰۴	تعریف از گونومی.....
بحران اقتصادی ادواری و ساختاری...	سلامت، تنها سرمایه ای ندارد.....
سه مرحله شکار، کشاورزی و صنعت در تاریخ اقتصادی..... ۲۰۵	مردی گدای می گردید.....
از مولانا عضدالدین پرسیدند:..... ۲۰۶	عوارض مبادله برابر، واردات و صادرات کشورهای در حال رشد با کشورهای توسعه یافته..... ۱۹۷
رویشی مفلوک به خواجه ای گفت:	انسان در ساختن و آفریدن، انسان می ماند..... ۱۹۸
بیماری هلندی در اقتصاد و اقتصاد رانتهی.....	کار و سرمایه.....
مالترس و نظریات او درباره جمعیت و انتقادهای وارده بر ادعاهای او..... ۲۰۷	تقاضا در نظام مبتنی بر بازار کشورهای توسعه نیافته محدود است.....
افزایش جمعیت، فی نفسه نه تهدید است و نه فرصت.....	علل تفاوت تأثیرپذیری و میزان وابستگی کشورهای توسعه نیافته به کشورهای پیشرفته.....
راه مبارزه با افزایش جمعیت..... ۲۱۰	اقتصاد تک محصولی..... ۱۹۹
آستین نو، پلو بخور.....	تراکم تولید به انحصار منجر می شود و اشکال شرکت های انحصاری.....
همراه با اشعار و جملات قصار.....	مانوفاکتور..... ۲۰۰

فصل چهارم: ادبیات و هنر

- نمایش‌های تراژدی و کمدی.....
- تعزیه خوانی در ایران ۲۲۳
- مکتب کلاسیک در ادبیات جهان و کشور ۲۱۲
- ما ۲۲۴
- سه سبک مطرح در شعر پس از آمدن اسلام ۲۱۳
- به ایران..... ۲۲۵
- غزل و تغزل، سبک و نوع در ادبیات ۲۲۶
- فتحعلی شاه قاجار و ملک الشعرای صبا ۲۱۴
- ۲۲۷
- زنی که سر دو شوهر خورده بود.....
- ادبیات و هنر در فرانسه قبل از انقلاب کبیر ۲۱۵
-
- من از شاعرانی هستم که.....
- موقعیت گروهی از هنرمندان وابسته به ۲۱۷
- اشرفیت زمیندار پس از انحطاط نظام ۲۲۸
- زمینداری.....
- مکتب رومانتیسم و پایه گذاران رئالیسم نو ۲۱۸
-
- مکتب ادبی ناتورالیسم..... ۲۳۰
- امپرسیونیست‌های قرن نوزدهم..... ۲۳۱
- رئالیسم، دو خصیصه عمده رومانتیسم را به ۲۲۰
- دور افکند.....
- تحلیل رئالیستی حیات بر اساس واقعیت ۲۲۱
- است.....
- تفاوت میان رئالیسم صادق هدایت و ۲۳۲
- ناتورالیسم صادق چوبک.....
- منتهای عقل، عشق است و منتهای عشق، ۲۱۲
- جنون..... ۲۱۳
- تعریف عشق..... ۲۱۴
- تعریف هنر و رابطه هنرمند با اجتماع..... ۲۱۵
- رضایت خاطر حاصله از هر اثر بزرگ ۲۱۷
- هنری..... ۲۱۸
- هنر فقط گفتن نیست بلکه چگونه گفتن ۲۱۹
- است.....
- تعریف شعر، ارتباط شعر با تاریخ.....
- شعر بیش از اثر رتبه یک عواطف و ۲۲۰
- احساسات آدمی موثر است..... ۲۲۱
- رودکی.....
- شعر نو فارسی.....
- توفیق هر اثر هنری بستگی به..... ۲۲۲
- ایهام در شعر.....
- دکتر خالری می گویند..... ۲۲۳
- شعور هنری، یعنی حس تاریخی از شکل و ۲۲۴
- محتوای ادبی داشتن..... ۲۲۵
- هنر متعهد، ترکیب مفهوم.....
- اثر هنری موفق.....
- انیمیشن..... ۲۲۶
- گفتمان، پورنوگرافی، مونولوگ، لوکیشن، ۲۲۷
- پانتومیم.....
- سلمانی حاضر جواب..... ۲۲۸
- تئاتر در یونان باستان.....

- تأثیرات متقابل حوادث دنیای خارج و احساسات آدمی.....
- شخصیت نمونه رئالیستی.....
- احساس بیگانگی هنرمند غیر رئالیست قرن نوزدهم اروپا نسبت به جامعه.....
- جنبه‌های مثبت و منفی نظام سرمایه داری نسبت به هنر..... ۲۳۳
- در بررسی تاریخ هنر و ادبیات قرن نوزدهم میلادی با فضاتی مواجه می‌شویم.....
- قالب پلوسه شاعران قریحه..... ۲۳۴
- سور رئالیسم.....
- فاشیسم در اروپا: جواب آلبرده ترین هنرمندان طبقه متوسط را نیز دیدار..... ۲۳۶
- سمبولیست‌های فرانسوی.....
- آهنگ سمبولیسم و نوسانات احساسات.....
- باور شاعر سمبولیک..... ۲۱۷
- سانتی ماتالیسم..... ۲۳۸
- نووکلاسیسم، رئالیسم با هدف اساسی هنر یکی است.....
- من فقط یک اطاق دارم..... ۲۳۹
- رئالیسم عصر نوزایی.....
- رئالیسم عصر روشنگری..... ۲۴۰
- رئالیسم انتقادی.....
- انقلاب در هنر و قالب‌های هنری.....
- هنر، بدون تغییر دادن انسان، فراموش کردن اصل جوهر هنر است..... ۲۴۱
- انتقاد سالم در هنر و ادبیات.....
- طنز در هنر.....
- خطیبی را گفتند: مسلمانی چیست؟.....
- طنز شادمانه و طنز خشم آگین..... ۲۴۲
- یخ فروش نیشابوری.....
- پدری را پسر در چاه افتاد:..... ۲۴۳
- هجو در مقابل مدح.....
- ادبیات طنزی و انتقادی با پیدایش مشروطیت در ایران.....
- هفته نامه «صور اسرافیل»، «نسیم شمال».....
- داستان‌های پر از طعن و طنز ابوالقاسم پاینده..... ۲۴۴
- ملاً نصرالدین، نخستین روزنامه فکاهی و طنزی منطقه قفقاز..... ۲۴۵
- ماک الشعراى بهار..... ۲۴۷
- فرهنگی.....
- ادبیات کلاسیک و ادبیات نو در ایران ۲۵۰
- تأثیر گذری شک و تردیدها و پیروزی‌های حق طلبانه مردم بر ادبیات عاشقانه..... ۲۵۱
- شعراى مجیزگوی خاندان قدرت را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:..... ۲۵۳
- رابطه فرهنگ و سیاست..... ۲۵۴
- ویکتور هوگو..... ۲۵۵
- حکیم عمر خیام.....

خواجه شمس الدین محمد، ملقب به حافظ	۲۵۷	اندیشه سالم با نمادگرایی و رمزجویی	۲۷۸
نزدیکی افکار فلسفی خیام با حافظ	۲۶۱	خطاب به مسافر	
شوخی شاعرانه حافظ با همسر شاه شجاع	۲۶۱	همراه با اشعار و جملات قصار	
هنرمندان فرزانه	۲۶۳	فصل پنجم: عرفان و مذهب	
نظامی گنجوی، خاقانی و قصیده حماسی او	۲۶۴	عرفان، آمیخته ای از نیروهای عاطفی و اخلاقی	۲۸۰
ضد رئالیسم هم نثر است	۲۶۷	اندیشه عرفان، اساساً وحدت وجودی (پان تیسم) است	
«جیمز جویس» رمان نه سس ایرلندی، مظهر کامل هنرمند مطرود دنیای مغرب زمین		سیر عرفان یا تصوف در ایران	۲۸۰
آلفرد دوموسه	۲۶۸	مبارزه اجتماعی در ایران دو حالت داشته است: قیام مسلحانه و مبارزه به شیوه سیاوشی	۲۸۱
همسر نویسنده داستان‌های محروم می گفت:	۲۶۹	به باور دکتر رجایی، تصوف در ایران، واکنش روانی بردمی حساس و هوشمند است	
درویشی را گویند:		به نظر باور و شفسکی، تصوف در ایران، مسلحانه نبوده است	۲۸۲
بالزاک، دیکنس		اکثر شاخه‌های تصوفی گری با تبلیغ ترک علائق دنیوی و جسم رشی از دار فانی، عنصری ضد مردمی است	۲۸۳
تولستوی	۲۷۱	«ادوارد براون» تصوف را واکنش دفاعی آریایی در مقابل مذهب سامی می‌داند	
لرمانتوف، آنتوان چخوف	۲۷۳	گروهی تصوف در ایران را ناشی از نفوذ افکار عارفانه «نو افلاطونیان» می‌دانند	
سه نمایش نامه نویس (بکت، یونسکو، آداموف)			
داستایفسکی	۲۷۴		
تقسیم بندی کلی هنر و ادبیات:	۲۷۶		
ادبیات ایدئولوژیکی، امپریالیسم فرهنگی	۲۷۷		

معنی لغوی صوفی.....	خوارج، غلات..... ۲۹۰
تصوّف در تاریخ اسلام به سه صورت	علم کلام.....
خودنمایی کرده است:.....	غزالی طوسی..... ۲۹۱
مخالفت عرفان با عقل، علم و فلسفه ... ۲۸۴	سه نوع ایمان از نظر غزالی.....
شعر در ایران آمیخته با عرفان است..... ۲۸۵	درویش که فارسی کلمه فقیر است به
گاهی «مراد» به ضعف‌های خود اعتراف	سالکان راه صوفی گری گفته می‌شود... ۲۹۲
می‌کند ولی «مریدان» ول کن معامله نیستند	تفاوت دیدگاه سعدی و حافظ درباره
.....	درویش.....
شیخ رنضی انصاری، پایه گذار مرجعیت	تفاوت دیدگاه اسلام و مسیحیت در برخورد
شیعه.....	با ظلم و افراد خودکامه..... ۲۹۳
نظر طرفداران خلافت انتخابی درباره قرآن	ملیت پرستی، جایی در اسلام ندارد....
و سنت.....	تابو و توتم.....
باورهای فرقه مُرجئه..... ۲۸۶	شخصی وارد شهری شد..... ۲۹۴
ما بین چهار انجیل، تناقض‌های عظیمی به	ده فرمان موسی، تثوکر اسی.....
چشم می‌خورد..... ۱۸۷	صهیونیسم، اعلامیه بالفور.....
تقسیم کلیساهای مسیحی به غربی و شرقی	حسن بن حلاج، ملقب به منصور..... ۲۹۵
در سال ۱۰۵۴ میلادی..... ۲۸۸	مشن اسماعیلیه..... ۲۹۹
پایگاه اولیه شیعه و بهره برداری ایرانیان از	ناصر خسرو..... ۳۰۲
این جریان.....	جنبش سبّی..... ۳۰۶
تعریف سکولار.....	قصه عوامانه مسوور به بازید بسطامی ۳۰۸
گویند مردی مانده و گرسنه به دهی رسید:	عقل و عشق و نمونه اشعار عطار،
..... ۲۸۹	عراقی و سلمان ساوجی.....
در آثار تک ستاره‌های دنیای فلسفه و شعر،	حروفیه و بکتاشیه، چرا حروفیه؟..... ۳۱۱
عنصر رهایی از مدار رسوم و سنت دیده	اصول و افکار و اندیشه‌های نقطویه..... ۳۱۲
می‌شود.....	شیخیه، طاهره قره العین و نمونه هایی از
اختلاف اخباریون و اصولیون در اسلام	اشعار او..... ۳۱۳

سه مؤلفه انتظار:..... ۳۱۶
همراه با اشعار و جملات قصار

فصل ششم: آموزش و روان شناسی

تعریف آموزش و پرورش و تأکید روی
هفت عنصر..... ۳۱۸

«رالف تایلر» (Tyler) هدف‌های آموزشی
را در طرحی هفت مرحله‌ای معرفی می‌کند
..... ۳۱۹

هدف‌های وقت و هدف‌های دقیق
آموزشی.....

هدف‌های اصلی و اهداف جزئی در نظام
آموزش و پرورش..... ۳۲۰

شکست یا افت تحصیلی..... ۳۲۱
پداگوژی و خطای اساسی پداگوژیست‌ها

..... ۳۲۲
تأکید «باور» (Bavar) روی سه عامل

سازنده شخصیت کودک.....

تفاوت‌های تربیتی عصر نوزایی با سده‌های
میانہ..... ۳۲۳

از حکیمی پرسیدند: چرا استماع تو، از نطق
ت زیادت است؟..... ۳۲۴

سعدی و اصول تربیتی مورد نظر او ...

سعدی و عدالت خواهی او در قالب
داستان، مبارزه با تعصب و عدم تحمل عقاید
دیگران در قالب شعر.....

معلم: رضا دیر آمدی؟..... ۳۲۷
مخالفت سعدی با ازدواج‌های ناهماهنگ و
غیرمتجانس.....

مکتب آموزشی اسکولاستیک در اروپای
قرون وسطی و نظر تربیتی علامه مجلسی از
صاحب نظران عصر صفویه..... ۳۲۸

نصیحت لولئی به پسرش.....
فرق تبلیغ (پروپاگاندا) با تربیت:.....
نظر تربیتی «شلی» در قابوس نامه..... ۳۲۹
تعلیم و تربیت جهانی در قرن بیستم از چهار
مرحله گذر کرده است:.....

عروس خودپسند، قهر کودک بر مادر
..... ۳۳۰

آزمون واعظ بر منبر، داستان حجاج با یکی
از بستگان..... ۳۳۱

شاره‌ای گذرا به زندگی «دموستن» خطیب
یونانی.....

روایت خاوندی سست، خشک و انعطاف
پذیر و مشخص..... ۳۳۲

ارزش کار فرد، بامنه به چه عواملی
وابسته است؟.....

ظریفی بر خوان بخیلی سرخ بریان دید...
..... ۳۳۴

بهلول بغدادی را گفتند.....
روان شناسی تاریخی، تعریف روان شناسی،
علم فرا روان شناسی..... ۳۳۵

- رفتار اجتماعی و ویژگی‌های آن.....
- فرد، وقتی تنهاست، باز، نوعی بازیگر اجتماعی است..... ۳۳۶
- مهارت‌های زندگی برای تغییر رفتار، آموختنی است..... ۳۳۶
- صفات والدین به طور یکسان به فرزندان منتقل نمی‌شود..... ۳۳۷
- دید خوش بینانه «توماس، آ، هریس» نسبت به آلوده‌داریت.....
- مثلت رفتار بر پایه استوار است: ...
- مغز پیشانی، «سیریل بورت» (حس هفتم)، تکامل جسمی و روانی.....
- پیدایی جامعه و سازوکار یالک‌کیکی آن..... ۳۳۸
- پزشک تحلیل روانی، چه موقع به معالجه بیمار، اقدام می‌کند؟.....
- انعکاس روانی سازگاری با نظم و قاعده طبیعت..... ۳۳۹
- چهار ضعف عمده عصر ما..... ۳۴۰
- پرسش دانشجویان از استاد و پاسخ او:
- انسجام روانی و عوامل تأثیر گذار بر آن.....
- تعریف هوش و تأثیر فرهنگ‌ها بر آن، آیا هوش قابل تغییر است؟..... ۳۴۱
- نظر «سیریل بورت» (Cyril Burt) روان شناس نامی انگلستان درباره هوش.....
- حالات بیان رفتار هیجانی، اعتماد به نفس (خودپنداره).....
- مقاعد کردن یعنی تغییر نگرش و استمرار حاصل از تغییر نگرش.....
- ذهن هیچوقت خالی نیست بلکه همیشه فعال است.....
- کار ذهن، شیشه کار نقاش است و نه عکاس، تحلیل رفتار متقابل.....
- دوره‌های زندگی، تقلید کودکان و نوجوانان از کارهای بزرگ‌ترها..... ۳۴۳
- مادری، اسباب بازی کودک را پنهان کرده بود.....
- الگوهای رفتاری افراد در سنین مختلف:.....
- ریلک سیشن (Relaxation) یعنی آرام سازی عضلانی..... ۳۴۵
- دید ارسینی و دید سمبولیک نسبت به دیگ‌راند.....
- در انتخاب هوس، نوستالژی.....
- انواع سلطه کری..... ۳۴۶
- رابطه فرزند با عامل قدرت در خانواده رفتار غریزی و شرایط سه گانه آن.....
- موارد ضعف و قوت انسان‌ها در برابر حیوانات..... ۳۴۷
- نیاز به دانستن و نیاز به ندانستن در انسان‌ها..... ۳۴۹

- دو رویکرد در تحول روان شناسی اجتماعی ۳۵۰
- آیا افراد عادی و عامی نقشی در تحولات اجتماعی دارند؟ ۳۵۱
- افکار عمومی و محدودیت سنجش آن، شایعه ۳۵۳
- هیپنوسیس (Hypnosis) ۳۵۴
- آیا بین خواب و آرزو، رابطه ای وجود دارد؟ ۳۵۵
- حساسیت، صبات، پرخاشگری ۳۵۶
- واکنش در قبال اقدامات نامناسب ۳۵۷
- تخیل آفریننده و تخیل سرگشته و بی قرار ۳۵۸
- مؤلفه های شناختی، عاطفی و رفتاری ۳۵۹
- نگرش در پیشداوری ۳۶۰
- سر سپردن به عادت یعنی دور شدن از اندیشه و حرکت و توجویی ۳۶۱
- خودخواهی با خودپرستی (خودشیفته) متفاوت است ۳۶۲
- سه عنصر تشکیل دهنده عشق ۳۶۳
- رفتار عادی و غیر عادی چیست؟ ۳۶۴
- علل ناهنجاری های روانی و رفتار ناهنجار ۳۶۵
- بسیکوپات و ویژگی های آن، بیماری پارانویا، شخصیت وسواسی ۳۶۶
- مهم ترین علایم اختلال شخصیت، نشانه های افسردگی و راه های درمان ۳۶۷
- توصیه به افرادی که دچار اضطراب و یا نگرانی هستند ۳۶۸
- مقدمات ایجاد فضای ارتباط سالم در محیط کار، خانواده و اجتماع ۳۶۹
- بزه کاری و راه های پیشگیری از آن ۳۷۰
- علل اعتیاد و نقش مسئولان اجتماعی و آموزشی برای پیشگیری از آن ۳۷۱
- نیازهای مثبت، شخصیت پرورند و نیازهای منفی، شخصیت شکن ۳۷۲
- دیدگاه های «پالوف» و «فروید» در دوره تاریخی واحد، در دو جبهه متفاوت ۳۷۳
- «اریش فروم» و دیدگاه او در روان شناسی و جامعه شناسی، «کارل راجرز» و شیوه درمان او ۳۷۴
- «آبراهام مزلو» و طبقه بندی او از نیازهای اساسی انسان ۳۷۵
- نشانه های فردگرایی، شکوفا از نظر «مزلو» ۳۷۶
- فقری از صاحب مالی، تضای کمک کرد، پرسش و پاسخ ۳۷۷
- همراه با اشعار و جملات قصار ۳۷۸

فصل هفتم: عبرت‌های تاریخ و

اسطوره‌های تاریخی

تعریف تاریخ و جغرافیا، جنگ‌ها در گذشته و حال، جنگ کلاسیک و جنگ میهنی ۳۷۲

انسان، آفریننده تاریخ و تاریخ سازنده انسان ۳۷۳

شاهنامه فردوسی یکی از عوامل مهم بقای فرهنگ ایرانی ۳۷۴

عصیان و وحش دم ناباوری آن‌ها به امیران در دوره فردوسی، به نقل از تاریخ بیهقی ۳۷۷

مخالفت «عمر و بر سر» با خلافت عبدالملک مروان به نقل از روض الصفا ۳۸۰

خدایان ارشد در افسانه‌های یونانی ۳۸۱
اصطلاح مشهور «پاشنه آشیل» و نوشته‌های تراژیک «آشیل» که جالب‌ترین آنها «پرومته در زنجیر» است ۳۸۲

افسانه «هرکول» نیمه خدا، نیمه انسان ۳۸۳
نبرد ماراتون ۳۸۴
محروم‌ترین قشر اجتماعی در روم باستان غلامان بودند ۳۸۵

شورش بردگان به رهبری «اسپارتاکوس» ۳۸۶

علل انحطاط و سقوط امپراتوری روم از نظر «گیون» ۳۸۷

دیوار چین ۳۸۸

دو نوع حکومت در یونان باستان ۳۸۹

سال‌های حکمرانی دولت‌های ایرانی پیش از اسلام ۳۹۰

ایران و انیران ۳۹۱

پرشش و پاسخ انوشیروان و بزرگمهر ۳۹۲
کاوه آهنگر ۳۹۳

در اعتقاد حماسی ایران، توران سرزمین ظلمت است و ایران دیار روشنایی ۳۹۴

تراژدی سیاوش در جهان بی اعتنا به اخلاق ۳۹۵
انتقام گرفتن رستم که پرورنده سیاوش است دو جنبه دارد ۳۹۶

گونه‌های تراژدی داستان‌های رستم و سیاوش و اسفندیار در شاهنامه فررسی ۳۹۷

منظومه رستم و اسفندیار ۳۹۸
انتقال حکومت از مادر به پسر ۳۹۹

شهرت و نیک نامی در رستم هخامنشی ۴۰۰
علل فقدان اسناد و مدارک تاریخی مربوط به حکومت پانصد ساله اشکانیان ۴۰۱

علل اساسی شکست ایرانیان از اعراب ۴۰۲
..... ۴۰۳

- عوامل مساعدی که به پیروزی اعراب کمک کرد ۳۹۲
- ساختار جامعه ساسانی و پیدایش فلسفه «مانی» و «مزدک» ۳۹۲
- قتل عام «مزدکیان» به دست انوشیروان ۳۹۲
- ترجمه «ابن مقفع» از داستان کلیه و دمنه ۳۹۳
- تفاوت بین قهرمانان اسطوره ای غربی و ایرانی ۳۹۴
- زبان اسطوره ۳۹۴
- نامه محمد (ص) به حسی بن ریز و دعوت او به اسلام ۳۹۵
- طبقات اجتماعی عصر ساسانی به نقل از نامه «تسر» ۳۹۵
- «بزرگمهر» چهره معروف دوره ساسانی و دادنامه صریح و جذآب او علیه ستم زمانه خویش و عاقبت کار او ۳۹۷
- بوزینگان سرمazده کلیه و دمنه را گفتند: ۳۹۷
- روش های مبارزه ایرانیان با اعراب ۳۹۸
- نهضت شعوبیه ۳۹۸
- بزرگ ترین اشتباه ابومسلم ۳۹۸
- مبارزه قرمطیان علیه عباسیان و کشتار آن ها به دست سلطان محمود غزنوی ۳۹۹
- چرا ناصر خسرو، عنصری را ملامت می کند؟ ۳۹۹
- گویند روزی، سلطان محمود گرسنه بود... ۴۰۰
- تفاوت قیام های ملی در زمان عباسیان با قیام های عصر امویان ۴۰۰
- «ماه نخشب» ۴۰۰
- بابک خرم دین و نهضت سرخ جامگان ۴۰۱
- اختلاف نهضت «بابک» با جنبش «مازیار» و «افشین» ۴۰۱
- جنبش زنگیان ۴۰۲
- دانای مهرداد گفت: ۴۰۴
- ذبح «جعده بن درهم» در عهد خلافت «هشام» ۴۰۴
- مرگ عین القضات همدانی مانند حلاج، سیاسی بود ۴۰۵
- جنگ های صلیبی و پی آمدهای آن ۴۰۵
- در علم رنسانس، نظام نظری «جالینوس» دستور کار بود ۴۰۶
- ژاندارک ۴۰۶
- کرامول ۴۰۶
- عضدالدوله دیلمی و مبارزه از مرگ عبرت آموزی قتل «محمد بن بقیه» به دست عضدالدوله دیلمی ۴۰۷
- ملاقات معنی دار «امیر تیمور گورکانی» با «ایلدرم با یزید عثمانی» ۴۰۷
- داستان نادرشاه افشار و مردم دهلی ۴۰۷

- «هارت لند» ۴۰۸
جنبش دراویش در سرتا سر قرن هشتم
هجری
نتایج حمله «مغولان» و پس از آن
«تیموریان» بر کشور ایران
شوخی شاعر کرمانی با «تیمور لنگ»
استبداد و خونریزی «آقا محمدخان قاجار»
و نظر «آلبروان شناس» ۴۰۹
علل سبب ایرانیان در جنگ با روسیه
تزاری و تحمیل بر بدنامه گلستان و
ترکمانچای بر آنان
فرمودید زن‌های ریش در ۴۱۰
بررسی وقایع تاریخی، نشان می‌دهد که
می‌شد جلو قاجاره خونباز حمله جنگ مغول
به ایران را گرفت
داستان «علامه دوانی» در مسجد جامع سیراز
..... ۴۱۱
علل قطع مواجب هفتاد هزار طلباب در
اصفهان از طرف نادرشاه:
«ملک الشعراى بهار» از حکومت سی ساله
«کریمخان زند» به نیکی یاد می‌کند
روز کارگر، مجمع بین المللی کارگران،
کمون پاریس ۴۱۲
چرا انقلاب کبیر فرانسه را انقلاب بورژوا-
دموکراتیک نامیده اند؟ ۴۱۳
فتوای میرزای شیرازی و لغو امتیاز تنباکو،
اقدام جالب عضدالدوله
آقامحمدخان قاجار، با آنکه به ظاهر دعوی
مسلمانی می‌کرد به اصول اخلاقی و مذهبی
بی اعتنا بود ۴۱۴
شهامت اخلاقی میرزا رضا کرمانی
دلسوزی انیس الدوله قاجار
خصوصیت‌های «حیدری» و «نعمتی» در
اواخر قرن نوزدهم میلادی در شهرهای ایران
..... ۴۱۵
امیرکبیر، شاهان قاجار و سال‌های پایانی
سلطنت ناصرالدین شاه ۴۱۶
مقایسه ناصرالدین شاه و امپراطور ژاپن
..... ۴۱۷
باغ وحش مظفرالدین شاه ۴۱۸
انقلاب مشروطیت در ایران
..... ۴۲۰
«ارباب نرو»، «دنیکتن» ژنرال ارتش تراز،
داستان زن «-ن اف» کندی
دکترین مونروئه ۴۲۱
موقعیت کشورهای «ص» سازمان ملل متحد
در جهان کنونی
میرزا کوچک خان جنگلی، حیدر
عمواقلی، شیخ محمد خیابانی و کلنل محمد
تقی خان پسیان
.....

- اغلب شورش‌های بعد از انقلاب مشروطیت در ایران به آلمان و عثمانی گرایش داشتند ولی شورش «شیخ خزعل» از حمایت انگلیسی‌ها برخوردار بود ۴۲۵
- تأسیس پلیس سیاسی از طرف رضاشاه در سال ۱۳۱۰ ه‍.ش و شکار روشنفکران. ۴۲۶
- انجمن نسوان وطنخواه ۴۲۶
- گروه، ۵۳ نفر ۴۲۷
- اصطلاح سترن بنجم، علامت صلیب شکسته ۴۲۸
- روباه چیزهای زیبای مورد وادی خارپشت تنها یک چیز بزرگ ۴۲۹
- نشانه مرگ یا سقوط پادشاهان (کسپیر، ریچارد دوم) ۴۲۹
- واقعه سی تیر ۱۳۳۱ ه‍.ش و پی‌آمدهای آن ۴۲۹
- سولیوان، آخرین سفیر آمریکا در ایران پیش از انقلاب و توصیف او از روحیه محمدرضا شاه پهلوی ۴۳۲
- داستان «سید فخرالدین شادمان» در کابینه «هژیر» و رئیس دفترش «کلهر» ۴۳۳
- شعر فتحعلی خان صبا درباره آقامحمدخان قاجار ۴۳۴
- ایران قبل و بعد از قرن بیستم ۴۳۴
- اعراب و یهود در مقایسه با ایران اسلامی ۴۳۵
- دو دیدگاه موافق و مخالف درباره رضاشاه پهلوی ۴۳۴
- داستان «ساعد» نخست وزیر رژیم گذشته با نمایندگان مجلس و «نامجو» قهرمان وزنه برداری ۴۳۵
- پس از جنگ جهانی دوم، آمریکا، کانون ثروت و آبادانی جهان بود ۴۳۶
- «فوکویاما» و دیدگاه لیبرال دموکراسی او ۴۳۶
- قرن بیستم، بهترین و بدترین قرن تاریخ جهان ۴۳۷
- دعوت سرلحاف ملا نصرالدین ۴۳۷
- همراه با اشعار، جملات قصار ۴۳۹
- فهرست منابع ۴۳۹